

РЕЦЕНЗИЯ

по конкурса за заемане на академичната длъжност "доцент"
по специалност „Български език (диалектология)“,
съгласно обявата в ДВ № 7 от 20. 01. 2017 г., с. 152-153,
**с кандидат: гл. ас. д-р Илияна Генчева Гаравалова –
Институт за български език „Проф. Л. Андрейчин“ към БАН**

**Рецензент: доц. д-р Лучия Антонова-Василева –
Институт за български език „Проф. Л. Андрейчин“ към БАН**

1. Ил. Гаравалова има над 10 години стаж в ИБЕ, където е на работа от 2004 г. Притежава научна и образователна степен „доктор“ от 01. 04. 2003 г. Тя е работила по специалността и преди постъпването си на работа в ИБЕ. Била е учител по български език, хоноруван преподавател към Катедра български език на Факултет славянски филологии, СУ “Св. Кл. Охридски” и сътрудник по проекти към Института по математика и информатика при БАН. Общо по време на цялостната си научна дейност Ил. Гаравалова е участвала в изпълнението на 12 проекта, от които 8 са от научно-изследователския план на ИБЕ.

За участието си в конкурса Ил. Гаравалова представя всички изискващи се според правилника документи, както и екземпляри от научни трудове. Тя е автор на 2 самостоятелни монографии, съавтор е в един колективен монографичен труд, както и в 2 колективни международни лингвостатистически издания, на 45 научни статии, от които 43 самостоятелни, 1 публикувана рецензия и 3 публикувани научно-популярни статии.

2. Преди получаването на научната степен "гл. ас." през 2008 г. Ил. Гаравалова е автор на 1 самостоятелен монографичен труд (№1). След 2008 г. тя е автор на самостоятелния монографичен труд *"Членуването на съществителните имена в българските говори"* (№3, 2014 г.), съавтор в 1 монографичен труд (№2) и съавтор в 2 международни лингвогеографски издания (№ 38, 39). Публикуваните от нея научни статии след получаването на научно-образователната степен "доктор" са 11 (самостоятелни), а след получаването на научната степен "гл. ас." – 27, от които 26 самостоятелни и 1 в съавторство.

3. Освен с научно-исследователска дейност Ил. Гаравалова се е занимавала и с преподавателска работа. Преди постъпването си в ИБЕ е била учител по български език и хоноруван преподавател в СУ "Св. Кл. Охридски". Понастоящем тя работи успешно като организатор и преподавател по български език, история и клутура в Летните курсове за кандидат-студенти от български произход в Призренско, Република Косово – 2015, 2016, 2017 г. В процеса на работата си там тя показва съчетаването на умения на диалектолог и преподавател по български език сред ученици от български произход, които познават родния език само на диалектно равнище. Професионализма и старанието, които влага, са на високо ниво. Свидетелство за това са добрите резултати, които кандидат-студентите от Косово ежегодно реализират на конкурсните изпити. Въпреки че курсовете са твърде ограничени по време, изпитните оценки често са по-добри от резултатите на младежи, обучаващи се в държави с отдавна действащи целогодишни лекторати. Освен това Ил. Гаравалова е един от основните участници в преподавателските групи на ИБЕ сред средношколци по програмата *"Заедно напред"*, *"Написаното остава. Пиши правилно"* и други инициативи на ИБЕ за

разпространение на знанията по български език, където също показва отлични умения. Тя работи и както ръководител на стажанти по програмата *"Студентски практики"*.

4. Ил. Гаравалова участва в проектите от научно-изследователския план на ИБЕ, които се изпълняват от СБДЛГ: *Диалектни атласи; Изследване на българските диалекти на различни езикови равнища*. При работата в тях тя проявява отговорност, инициативност и креативност. Без преувеличение следва да се отбележи, че тя е винаги на разположение, когато трябва да се реализират отделните задачи, свързани с изпълнението на проектите. Работи по следните подтеми: *Европейски лингвистичен атлас* (международен проект по ЕБР) – изпълнява организационни и научни задачи, отговаря за обработката и интерпретацията на материала от славянските езици. Автор е в редица колективни и на индивидуални публикации във връзка с темата, издадени у нас и в чужбина; *Български диалектен атлас. Обобщаващ том. IV. Морфология* (национален проект) – извършила е техническа работа по набора и компютърна обработка на материали за БДА; *Български диалектен речник* (национален проект) – работи по електронната обработка на материала от архива, автор е на публикации във връзка с темата на проекта; *„Традиции и устойчиви тенденции в развоя на един архаичен български говор – говора на с. Козичино (Еркеч), Поморийско“* – участник е в теренна експедиция, съавтор в колективен труд; *Промяна на лексикалния тип в родопската микродиалектна система* (проект по ЕБР) – участник и автор е на статии по темата на проекта; *Членуване на съществителните имена в българските говори* – изпълнител, завършила е проекта с публикуването на самостоятелен монографичен труд. Извънпланово през последните години участва в следните проекти на ИБЕ: *"Заедно напред!"* (национален проект);

„*Написаното остава. Пиши правилно!*“. Към тези проекти тя извършва преподавателска работа, както и дейности по изготвянето на учебни и научно-популярни материали за преподаване по български език, по съставянето на урочни и интерактивни игри за електронната страница на ИБЕ.

5. Трудовете на Ил. Гаравалова имат съществени приноси в областта на българската диалектна морфология. Тя осъществява първото цялостно диалектоложко проучване на морфологичната категория 'неопределеност / определеност' при съществителните имена в пълния обхват на българското езиково землище в своя монографичен труд №3 (2014 г.). В тази книга, както и в редица статии, свързани с нея, се разглеждат различни въпроси на развитието и проявите на категорията определеност в нашите диалекти: възникване, състав, развой на категорията, морфологическа същност на формалния показател за определеност, разпространение на типовете системи за членуване и видовете определителен член от синхронна гледна точка на диалектно равнище и пр. (монография № 3, статии № 14, 16, 17, 18, 21, 23, 24, 26). Принос в нейните трудове, посветени на категорията определеност, е опитът различните особености – напр. развитието на тройния член – да бъдат обяснени от гледна точка на натуралната морфология и постановките за разволя на опозициите във флективния тип езици (монография № 3, статия № 21). В тази връзка са и приносите ѝ за разглеждането на развитието към аналитизъм – наличието на 'вокатив' и тенденциите за неговото отпадане, във връзка с категорията 'неопределеност / определеност' от гледна точка на принципа на компенсацията в номиналната парадигма (№ 3, 13, 14, 33, 41). Развитието към аналитизъм е другият голям въпрос от организацията на системата на съществителните, който тя разглежда (№ 12, 14, 36, 44). Спира се и на някои особености на

системата на местоименията, свързани с разколебаването на падежната система (№8, 37). Анализира и характерни черти на темпоралната система при глаголите (№19). В тези свои разработки тя прилага успешно анализ на явленията от гледна точка на маркираността на членовете в граматичната опозиция, както и постановката за тенденции към намаляване на количеството граматическа информация, която могат да носят граматическите морфеми, възприета от натуралната граматика. В работите си Ил. Гаравалова представя доказателства в подкрепа на тезата, че по своята същност определителният член в българския език е полуаглутинативен формант (монография № 3, статия № 23).

Освен изследванията в областта на морфологията немалка част от публикациите на Ил. Гаравалова представляват принос в областта на диалектната лексикология. Тя е автор на статии, в които, разкривайки основните диалектни особености, представя и речникови материали от недостатъчно проучени говори – напр. говора на с. Батулци, Ловешко (№35). Отделя внимание не само на териториалните, но и на занаятчийските диалекти – говора на зидарите от с. Мраченик, Карловско (№32).

В редица статии Ил. Гаравалова разглежда разнообразието на диалектната хетеронимия – напр. названия за 'девойка, омъжила се против волята на родителите' (№ 27, 28), названия за 'белег от изгаряне' (№40). В други публикации, посветени на диалектната лексика, се разглеждат особености на семантичните диалектизми – напр. значението на прилагателното *грозен* (№ 20). Основен обект на изследване в редица статии е анализът на семантичния обем на диалектни лексеми (№29, 30, 31). Между тези публикации има и такива, които се разработват в съпоставителен план – напр. названията за *овчар* в славянския езиков континуум (№25, 28). Достоянство на други публикации е

разглеждането на въпросите на диалектната лексикология и семантика в тясна връзка с разкриването на особеностите на фолклорните традиции и културата на региона – напр. приказки за *дракони* и *диви хора* по материали от говора на с. Еркеч, Поморийско (№34).

В публикации, свързани с лингвогеографията, Ил. Гаравалова допринася за доказването на единството на българския език на диалектно равнище (№ 22, 45).

Характерна черта за трудовете на Ил. Гаравалова е стремежът да подбира недостатъчно изследвани или неизвестни диалектни явления от различни езикови равнища, да обобщава данните за тяхното разпространение, да ги анализира от нова за българската диалектология гледна точка, която най-често е свързана с теоретичните постановки на школата на натуралната морфология. В областта на лексикологията тя прилага успешно методите на ономаσιологичния и семантичния анализ.

6. Отбелязани са 43 цитирания на публикации на Ил. Гаравалова, от които 6 в чужбина, както и 2 публикувани рецензии за нейни самостоятелни трудове. Цитатите са в научни трудове. Цитиранията в чужбина още веднъж подчертават факта, че Ил. Гаравалова е един от малкото изследователи на българския език и българските диалекти в духа на теорията на натуралната морфология.

7. При участието си в колективни трудове Ил. Гаравалова показва изпълнителност и старание, като внася и свой личен принос в колективните публикации. Такива са нейните приноси за събирането на диалектен материал и изясняването на значенията на диалектните лексеми в колективната монография, посветена на говора на с. Еркеч (№ 2), както и работата и публикациите и свързани с изпълнението на проекта *"Промяна на лексикалния тип в родопската микродиаектна система"*

(№40). С участието си в колективния международен лингвогеографски труд *"Европейски лингвистичен атлас"* Ил. Гаравалова допринася за изясняването на въпроси от областта на диалектната лексика в ономаσιологичен и семасиологичен съпоставителен план, като обработва не само български, но и славянски диалектен материал, и участва в цялостното решение на легендите и изпълнението на картите (№ 38,39).

8. Ил. Гаравалова е участвала с доклади в 26 научни форума, от които 8 международни, в това число и в *Третия международен конгрес по българистика*. Има две награди за научна дейност: 2004 г. – Първа награда от „Национален фонд научни изследвания” към МОН за работата в колектив по научен проект *„Български диалектен речник. Словник”*; 2012 г. – Награда за книга на годината на ИБЕ "Проф. Л. Андрейчин" за изследването *"Еркеч – паметта на езика. Традиции и устойчиви тенденции в един архаичен български говор – говора на с. Еркеч (днес Козичино), Поморийско"*, автори Сл. Керемидчиева, А. Кочева, Л. Василева, И. Гаравалова, К. Първанов, З. Сертова и Р. Чернева.

Като преподавател в курсовете за кандидат-студенти в Република Косово и автор на публикации за преподаването на българския език там (№43,45) тя има принос за поставянето на началото на развитието на българистиката в тази млада държава.

Заклучение:

Прегледът на научно-изследователската работа на гл. ас. Ил. Гаравалова, на приносите в нейните самостоятелни научни публикации, на участието ѝ в колективни трудове, преподавателската ѝ дейност, научно-приложните ѝ приноси за разпространение на знанията за български език в България и сред учащи се от български произход в чужбина показва, че тя е един

сериозен и квалифициран изследовател в областта на българския език и българската диалектология. Смятам, че гл. ас. Ил. Гаравалова отговаря на формалните изисквания и с пълно основание заслужава да ѝ бъде присъдена академичната длъжност "доцент".

26.04.2014 г.
София

Рецензент:
(доц. д-р Лучия Антонова-Василева)

